

demOS

Jaargang 29
Februari 2013

ISSN 0169-1473

Een uitgave van het
Nederlands
Interdisciplinair
Demografisch
Instituut

Bulletin
over
Bevolking
en
Samenleving

2

NIDI

inhoud

- 1 Een huis kopen
- 4 Scheiding en terugkeer van gezinsmigranten
- 4 Echtscheiding per provincie
- 7 Gemengde huwelijken in Europa
- 8 Weg van je wortels

Foto: Jolande Siebenga

Een huis kopen

MARJOLIJN DAS EN CAROLA DE GROOT

Wat komt er van de mooie plannen terecht?

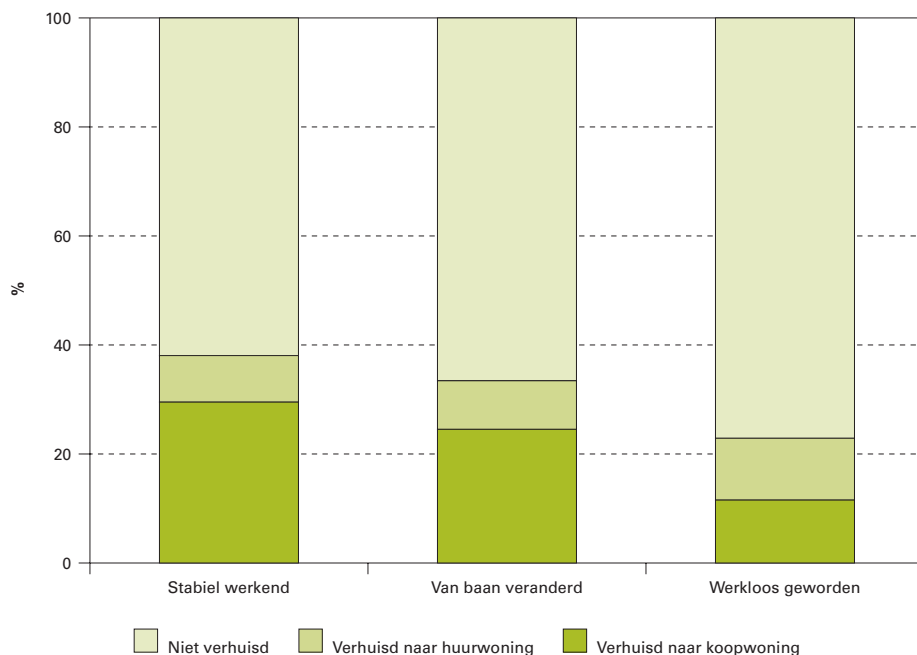
“Life is what happens to you while you’re busy making other plans”, wist John Lennon al. Deze wijsheid gaat ook op bij het kopen van een huis. Veel mensen met plannen om een huis te kopen slagen daar niet in. Onverwachte gebeurtenissen in het leven kunnen de plannen verstoren, maar kunnen juist ook de koopplannen in een stroomversnelling brengen. De kloof tussen plan en gedrag is door de crisis waarschijnlijk alleen maar groter geworden.

Als je mensen naar hun koopplannen vraagt en later kijkt naar hun daadwerkelijke verhuisgedrag, bestaat daartussen een grote kloof. Uit het combineren van gegevens uit het Woningbehoefteonderzoek met gegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand van het Centraal Bureau voor de Statistiek (zie kader pagina 3) blijkt dat in de periode 2002-2005 tweederde van de mensen die van plan zijn een huis te gaan kopen in de (twee) jaren erna niet is verhuisd. Dit artikel richt zich op de rol van “onvoorziene” gebeurtenissen – dat wil zeggen, gebeurtenissen die de respondenten niet voorzagen ten tijde van het interview. Bedacht moet worden dat de analyses betrekking hebben op een periode met een vrij gespannen woningmarkt met jaarlijks stijgende huizenprijzen.

Plannen in de ijskast

Onvoorziene ongunstige ontwikkelingen in de carrière verstoren de koopplannen. Mensen die van plan zijn een huis te kopen en die onverwacht werkloos worden, slagen er minder vaak in om hun koopplan te realiseren dan mensen met een baan (12 procent tegenover 30 procent). Als zij toch verhuizen, wijken ze vaker uit naar een huurwoning (figuur 1). Dit komt waarschijnlijk door de terugval in inkomen die gepaard gaat met baanverlies. Het is logisch dat deze nieuwe werklozen hun koopplan dan (tijdelijk) opzij zetten.

Figuur 1. Verhuisgedrag van mensen met een koopplan naar veranderingen in arbeidsmarktpositie

Ook mensen die van baan veranderen, realiseren hun koopplannen wat minder vaak dan stabiel werkenden met koopplannen. Het gaat hierbij om baanwisselingen die vermoedelijk onverwacht kwamen voor de respondenten. Geplande carrièrestappen vormen juist vaak aanleiding om te verhuizen. Bij *onverwacht* veranderen van baan lijkt dat dus anders te zijn. Baanwisselingen die mensen niet ver van te voren zien aankomen, vormen mogelijk een verstoring van de verwachtingen die mensen hadden voor de komende jaren, en daarmee ook een verstoring van hun planning voor het kopen van een huis.

Een extra zetje

Er zijn ook onvoorziene levensloopegebeurtenissen die juist als katalysator werken voor verhuizingen van mensen met een koopplan. De be-

langrijkste zijn onvoorziene ontwikkelingen in de relatie: gaan samenwonen en uit elkaar gaan (figuur 2). Mensen met een koopplan die onvoorziën gaan samenwonen of juist uit elkaar gaan, verhuizen vaker naar koopwoningen dan stabiel samenwonenden of alleenstaanden. Een kanttekening hierbij is dat mensen die onverwacht uit elkaar gaan of onverwacht gaan samenwonen überhaupt veel vaker verhuizen dan stabiel samenwonenden en alleenstaanden. Dat is ook logisch omdat scheiden en samenwonen per definitie vaak samenvalt met verhuizen. Men verhuist dus óók vaak naar een huurwoning. Vooral mensen van wie de relatie onverwacht eindigt, wijken vaker dan anderen uit naar een huurwoning: van de 60 procent die verhuist komt bijna de helft terecht in een huurwoning. Mensen van wie de relatie eindigt willen waarschijnlijk vaak zo snel mogelijk apart gaan wonen, en zijn kennelijk bereid daarbij in te leveren op hun woonwensen. Ze hebben vaak ook minder geld beschikbaar omdat het inkomen van de partner is weggevalen. Omdat mensen meestal niet meerdere keren kort achter elkaar willen verhuizen, betekent nú genoeg nemen met een huurwoning mogelijk een verstoring van hun koopplannen op de wat langere termijn.

Voor mensen die onvoorziën gaan samenwonen speelt dit minder. Weliswaar verhuist 20 procent naar een huurwoning, maar daarnaast verhuist 40 procent naar een koopwoning, en dat is meer dan alle andere groepen met een koopplan. Onvoorziën gaan samenwonen is daarmee overwegend een katalysator voor de realisatie van koopplannen, geen verstoring. Dit geldt ook voor het krijgen van een kind – althans, als deze gezinsuitbreiding ‘onvoorziën’ was ten tijde van het interview. Eén op de drie jonge ouders met een koopplan gaat inderdaad een woning kopen. Slechts ongeveer 10 procent verhuist naar een huurwoning. Onverwachte relatie- en gezinsontwikke-

Foto: Marien van Os/Flickr

Foto: Jolande Siebenga

Foto: Jolande Siebenga

Nooit eerder is in Nederland – en voor zover wij hebben kunnen na- gaan ook niet in het buitenland – aan de hand van grootschalige lon- gitudinale gegevens in kaart gebracht hoe levensloopgebeurtenissen van invloed zijn op verhuisgedrag van respondenten in relatie tot hun koopplannen. Het Woningbehoefteonderzoek (WBO) 2002 bevat infor- matie over circa 74 duizend respondenten die representatief zijn voor de bevolking van Nederland van 18 jaar en ouder. Het WBO is op per- soonsniveau verrijkt met longitudinale demografische gegevens en arbeidsmarktgegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Zo kon voor iedere res- pondent worden bepaald of hij/zij is verhuisd, en of dat naar een koop- dan wel een huurwoning was. Ook konden levensloopgebeurtenissen worden gemeten. Iedere respondent is tot twee jaar na zijn of haar in- terviewmoment gevolgd. Degenen die in die twee jaar zijn overleden of geëmigreerd, zijn niet opgenomen in het onderzoek. Alle resultaten zijn gewogen naar de totale bevolking van Nederland.

‘Mensen met een koopplan’ zijn respondenten die hebben aangege- ven te willen verhuizen (“beslist wel”, “eventueel wel, misschien”,

“zou wel willen, kan niets vinden”) met de expliciete voorkeur voor een koopwoning: 5 536 respondenten, die staan voor bijna 875 duizend personen in de Nederlandse bevolking. Het gaat zowel om koopstar- ters als om mensen die al in een koopwoning wonen. De omvang van de onderzoekspopulatie verschilt enigszins per bestudeerde levens- loopgebeurtenis. Dat komt doordat respondenten die de betreffende gebeurtenis zagen aankomen – of hadden gepland – niet in de analyse zijn opgenomen. Immers, alleen *onvoorziene* levensloopgebeurtenis- sen kunnen een verstorende invloed hebben op verwachtingen voor de toekomst en dus ook op koopplannen.

Voor het afleiden van ‘gaan samenwonen’ en ‘uit elkaar gaan’ is gebruik gemaakt van de adressen en de huishoudenssamenstelling van de res- pondent in de verschillende jaren. Bij de meeste levensloopgebeurte- nissen bekeken we verhuizingen in hetzelfde jaar en verhuizingen in het jaar erna. Uitzonderingen waren ‘gaan samenwonen’ (waarbij de ver- huizing per definitie samenvalt met de gebeurtenis) en het krijgen van een kind (waarbij we, vanwege mogelijk anticipatiegedrag, ook verhui- zingen meetelden die het jaar vóór de geboorte plaatsvonden).

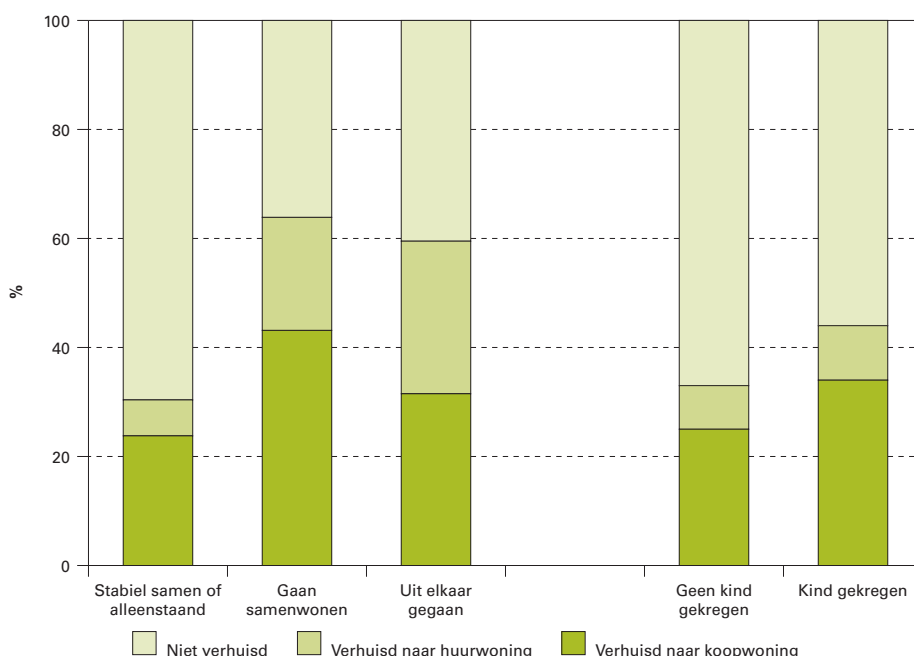
lingen vormen voor mensen met koopplannen dus vaak een directe aanleiding om de plannen uit te gaan voeren. Ze brengen verhuisplannen in een stroomversnelling.

De woningmarktcrisis

Het ‘op slot zitten’ van de (koop)woningmarkt wordt in deze tijden van woningmarktcrisis als extra urgent gezien. Onze analyses hebben be- trekking op de periode van 2002-2005, en laten zien dat er in die periode, een aantal jaren voor de woningmarktcrisis, al een grote kloof bestond tussen koopplannen en koopgedrag. Veel mensen met een koopplan slagen er niet in hun plannen binnen twee jaar te realiseren. Onverwachte ge- beurtenissen kunnen daarbij een rol spelen, maar andere onverwachte gebeurtenissen helpen juist om de stap naar de koopwoning toch te zetten. Levensloopgebeurtenissen zijn dus samen met verhuishwensen en de eigen financiële situatie van invloed op het verhuisgedrag van mensen.

Daarnaast zijn macro-economische ontwikkelin- gen natuurlijk van invloed op verhuizingen: de conjunctuur en de ontwikkelingen op de woning- markt, met vandaag de dag in het bijzonder de woningmarktcrisis. Het aantal verhuizingen is in de afgelopen vijf jaar afgenomen van 1,7 miljoen naar bijna 1,5 miljoen. In het begin van de wo- ningmarktcrisis (in 2009) kwam volgens cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek de af- name van het aantal verhuizingen volledig voor rekening van de afnemende stromen naar koop- woningen. Redenen hiervoor zijn dat mensen va- ker hun koopplan (tijdelijk) in de ijskast hebben gezet vanwege hun financiële situatie en onze- kerheden over zaken als koopkracht, werk en hy- potheekrenteaftrek. Andere redenen kunnen zijn dat de huizenprijzen vooralsnog verder dalen en dat het lastiger is geworden de financiering rond te krijgen omdat banken door de kredietcrisis te- rughoudender zijn geworden met het verstrekken van hypotheeklen. Vermoedelijk is de kloof tussen koopplannen en koopgedrag daarom in de afge- lopen jaren nog dieper geworden.

Figuur 2. Verhuisgedrag van mensen met een koopplan naar relatie- en gezinsontwikkelingen

Deze bijdrage is gebaseerd op: M. Das en C. de Groot (2012), Blijven zitten waar je zit. De invloed van levensloopgebeurtenissen op het kopen van een huis. *Bevolkingstrends*, 19 november 2012. [<http://www.cbs.nl/nl-NL/menu/themas/bevolking/publicaties/bevolkingstrends/archief/2012/2012-bt-koopplannen-art.htm>]

LITERATUUR:

- Groot, C. de, C.H. Mulder, M. Das en D. Manting (2011), Life events and the gap between intention to move and actual mobility. *Environment and Planning A*, 43 (1), p. 48-66.

Dr. M. Das, Centraal Bureau voor de Statistiek, en **dr. C. de Groot**, Planbureau voor de Leefomgeving, e-mail: mdas@cbs.nl

Scheiding en terugkeer van gezinsmigranten

STIJN VAN DOESELAR EN GOVERT BIJWAARD

Gezinsmigranten uit hoogontwikkelde landen vertrekken veel sneller uit Nederland dan andere groepen gezinsmigranten. Negen jaar na aankomst heeft van de gezinsmigranten uit de hoogontwikkelde landen al meer dan de helft Nederland verlaten, terwijl van de gezinsmigranten uit minder ontwikkelde landen na negen jaar nog bijna 80 procent in Nederland verblijft. Een belangrijke drijvende kracht achter terugkeer is echtscheiding.

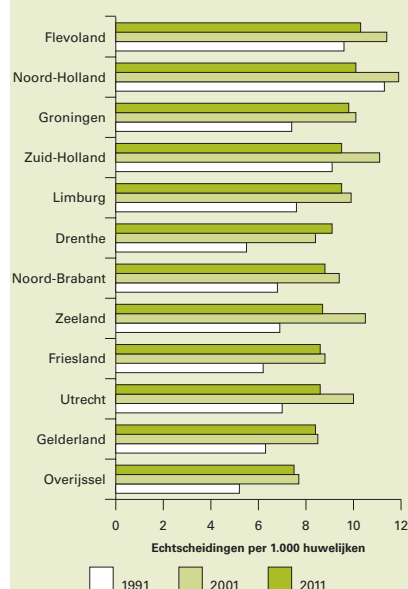

Foto: Europese Unie

demodata

ECHTSCHIEDING PER PROVINCIE

In 2011 werden in Nederland van iedere 1.000 huwelijken gemiddeld 9,1 huwelijken door echtscheiding ontbonden (in 2001 10,0 en in 1991 7,9). In Flevoland was het aantal echtscheidingen in 2011 met 10,3 per 1.000 huwelijken het hoogste en in Overijssel met 7,5 het laagst.

Bron: CBS (bewerking NIDI).

Arbeidsmigranten en studenten blijven bijvoorbeeld vaak maar kort, terwijl gezinsmigranten juist vaak langer in Nederland blijven. Maar er zijn meer factoren die een rol spelen in de beslissing om terug te keren. Echtscheiding speelt bijvoorbeeld een rol bij het besluit om terug te keren. Hier kijken we naar de manier waarop dergelijke veranderingen in de huwelijkse staat de terugkeer beïnvloeden. Het is dan belangrijk te weten of en wanneer de migranten scheiden en hoe lang ze gescheiden zijn. Door migratie en huwelijkse staat in samenhang te bekijken kan het effect van het ene op het andere gevonden worden. Bij gezinsmigratie gaan we ervan uit dat de hoofdreden voor migratie het samenzijn met de partner is. Maar daarnaast spelen natuurlijk ook andere redenen een rol, zoals economische en sociale motieven. Uit diverse studies blijkt dat voor vrouwen de sociaal-psychologische kosten van migratie hoger kunnen zijn dan voor de echtgenoot. In zo'n situatie is het mogelijk dat een gezin migreert terwijl de vrouw liever in het land van herkomst was gebleven. De vrouw zal dan eerder tot terugkeer geneigd zijn. Aan de andere kant kunnen vrouwen juist wel willen migreren vanwege de economische en sociale voordelen die dit meebrengt, zoals een hoger inkomen of om te ontsnappen aan onderdrukking in het land van herkomst zoals in sommige laagontwikkelde landen.

GEGEVENS

De gegevens voor dit onderzoek komen uit het Centraal Register Vreemdelingen (CRV) van de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) en de Gemeentelijke Basisadministratie persoonsgegevens (GBA). De onderzochte groep betreft uitsluitend officiële gezinsmigranten. Officiële gezinsmigranten hebben zich door middel van inschrijving in de GBA formeel in Nederland gevestigd en zijn door de IND als gezinsmigrant geregistreerd. Zij hebben de intentie ten minste vier maanden in Nederland te blijven. Het gecombineerde GBA/CRV-bestand bevat gegevens over alle niet-Nederlandse immigranten van 18 tot en met 64 jaar die in de periode 1999-2007 naar Nederland zijn gekomen. Dit onderzoek is beperkt tot gezinsmigranten die binnen 3 maanden na aankomst ook daadwerkelijk in Nederland samenwonen.

We brengen alle migratiebewegingen van deze gezinsmigranten met andere processen in hun levensloop in verband, gebruikmakend van aanvullende gegevens uit het Sociaal Statistisch Bestand (SSB) van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). De huwelijkse staat is hierin op maandbasis beschikbaar.

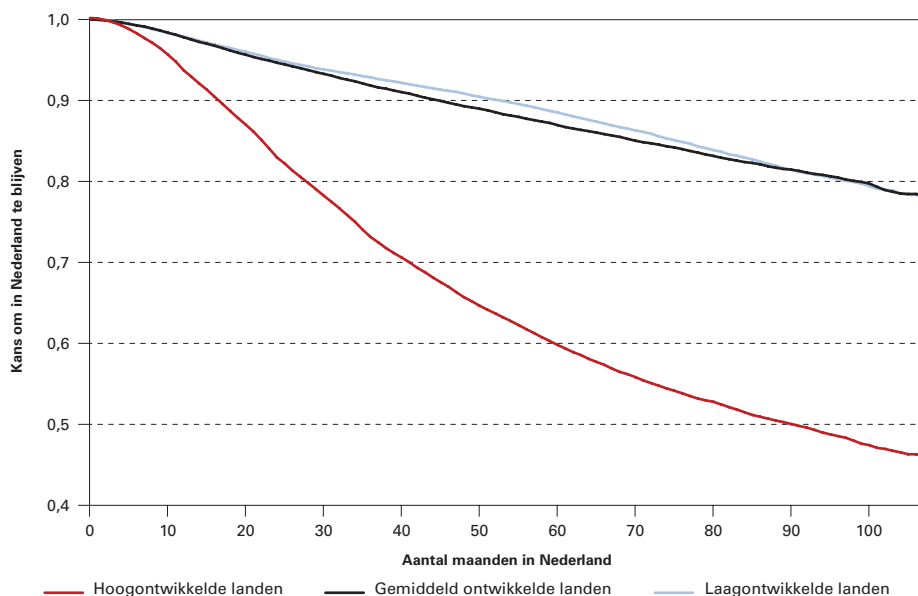
In totaal bestaat het panel uit 103.132 gezinsmigranten, die bij elkaar 21.966 maal zijn geremigreerd en 9.450 maal gescheiden. De mate van ontwikkeling van het land van herkomst is van belang bij een mogelijke beslissing tot terugkeer. De onderzochte groep migranten is daarom in drie subgroepen onderverdeeld. Hiervoor werd de Human Development Index (HDI) van de Verenigde Naties gebruikt. We onderscheiden drie groepen landen: hoogontwikkelde landen, gemiddeld ontwikkelde landen en laagontwikkelde landen.

Terugkeer

Gezinsmigranten uit hoogontwikkelde landen vertrekken veel sneller uit Nederland dan de andere groepen gezinsmigranten (zie figuur 1). Negen jaar na aankomst heeft van de gezinsmigranten uit de hoogontwikkelde landen al meer dan de helft Nederland verlaten, terwijl van de gezinsmigranten uit laagontwikkelde landen na negen jaar nog bijna 80 procent in Nederland verblijft.

De kans op vertrek van vrouwelijke gezinsmigranten (70 tot 80 procent van alle migranten in de door ons onderzochte groep), is veel lager dan van mannelijke migranten. Als de migrant kinderen in Nederland heeft blijft men ook langer in het land. Ook jongere migranten blijven langer. Migranten met een hoog inkomen vertrekken echter sneller uit ons land. Al met al kan worden geconcludeerd dat de mate van ontwikkeling van het herkomstland een zeer belangrijke rol speelt bij de kans om in Nederland te blijven.

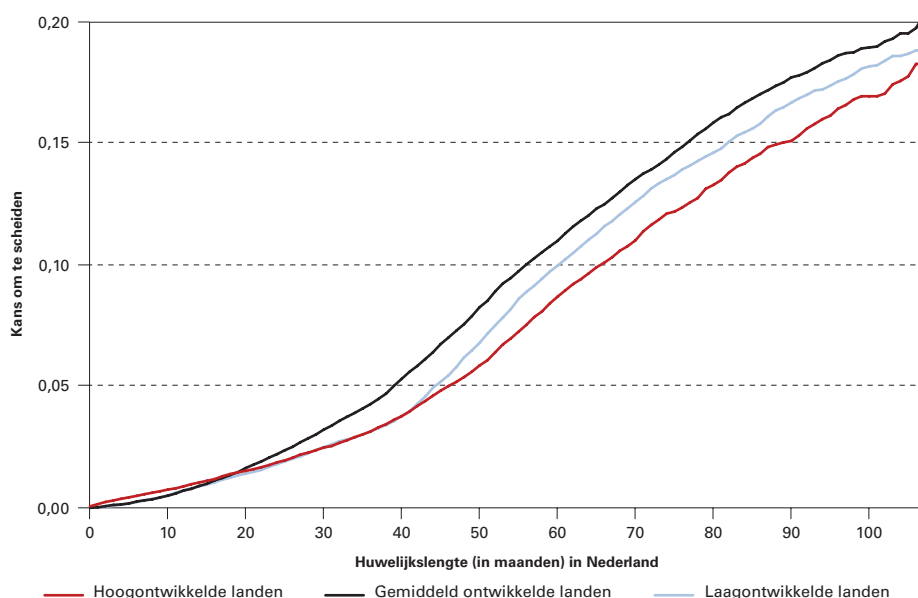
Figuur 1. De kans om in Nederland te blijven voor gezinsmigranten naar verblijfsduur

Echtscheiding

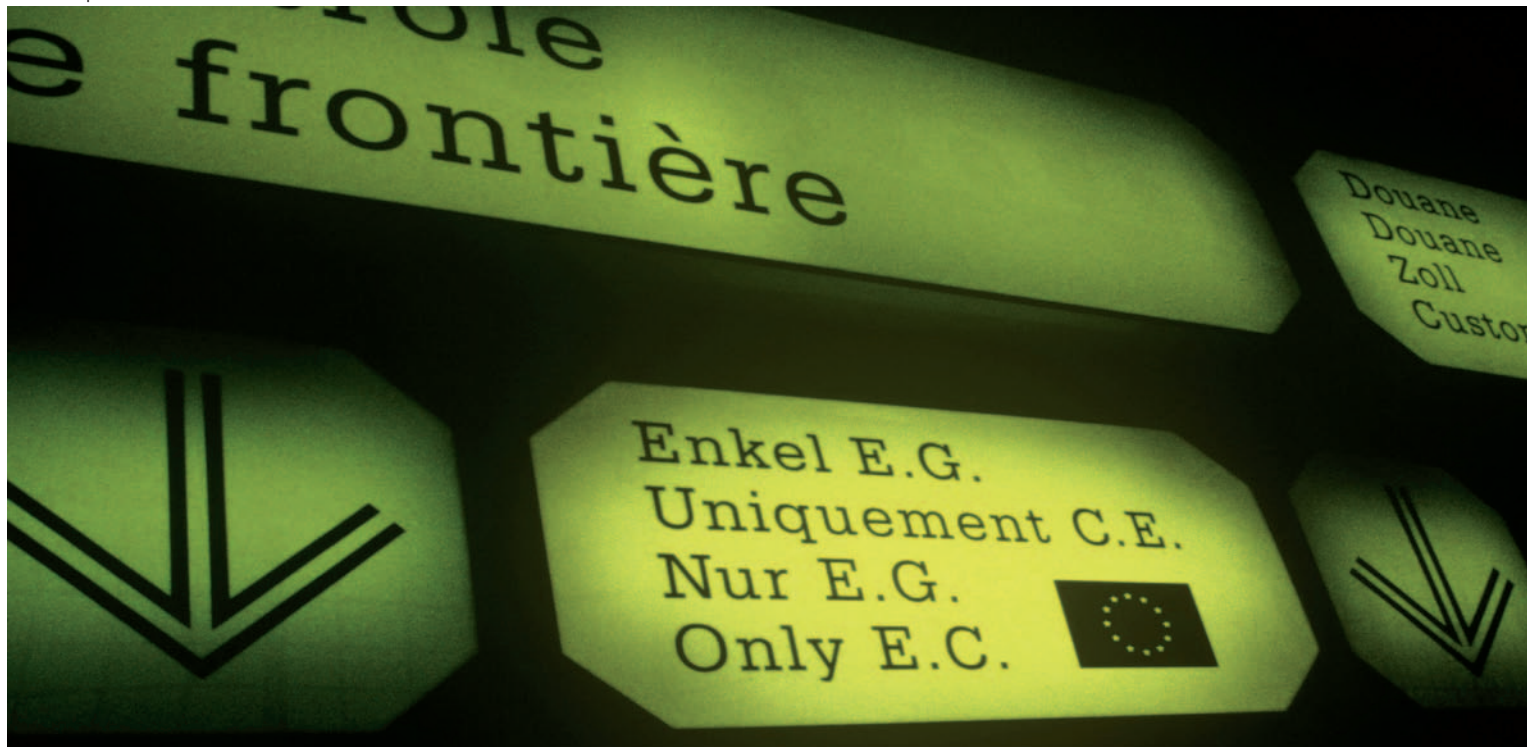
Voor alle gezinsmigranten neemt de kans op een huwelijksseinde door echtscheiding toe naarmate de huwelijksduur langer is (zie figuur 2). Na negen jaar huwelijk (in Nederland) is rond de 20 procent van de gezinsmigranten gescheiden. Dit is iets hoger dan de 15 procent scheidingskans van de autochtone bevolking na negen jaar huwelijk. Kinderen hebben een duidelijk bindend effect op een huwelijk en dit effect is groter voor migranten uit laagontwikkelde landen. Migranten zonder eigen inkomen hebben ook een duidelijk lagere scheidingskans. Dit ondersteunt de zogenoemde onafhankelijkheidshypothese die stelt dat mensen minder snel van hun partner scheiden wanneer men financieel afhankelijk van de ander is.

Figuur 2. De kans op echtscheiding van gezinsmigranten naar huwelijksduur

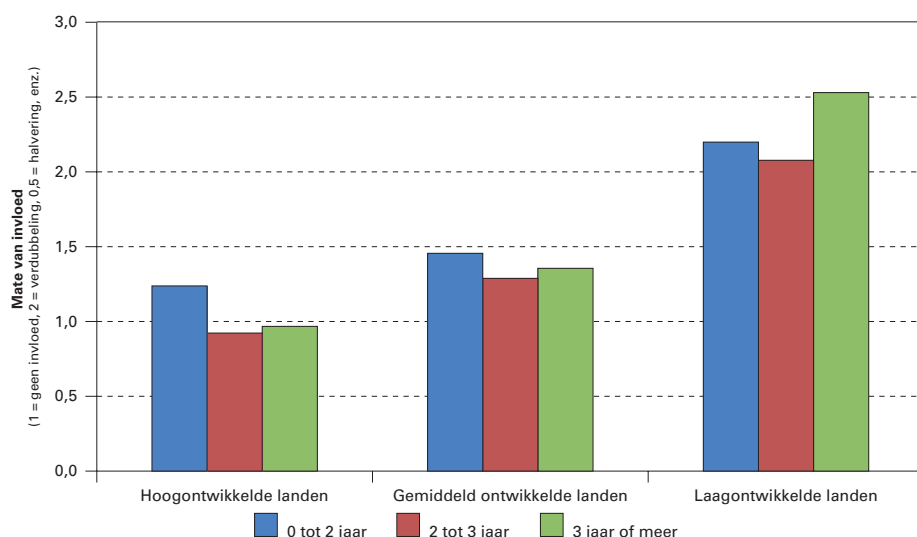

De vraag is of migranten die scheiden eerder vertrekken dan migranten die getrouwd blijven. Een probleem bij de beantwoording van deze vraag is

Foto: Europese Unie

Figuur 3. De invloed van echtscheiding op de vertrekans van gezinsmigranten naar de tijd verstreken sinds de scheiding

dat migranten die scheiden mogelijk een selectie groep van de migranten vormen. Het is zeer wel mogelijk dat migranten die snel scheiden ook los daarvan eerder geneigd zijn om weer te vertrekken. In het econometrische model dat we voor onze berekeningen hebben gebruikt, het zogenaamde 'timing of events' model, wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat deze selectie de uitkomsten beïnvloedt.

Uit ons onderzoek blijkt dat scheiding alleen voor migranten uit laagontwikkelde landen leidt tot versneld vertrek uit Nederland. Naarmate men langer gescheiden is neemt over het algemeen de invloed op de kans om te vertrekken af (zie figuur 3). Migranten uit gemiddeld ontwikkelde landen hebben een 25 tot 45 procent hogere kans om te vertrekken uit Nederland na een scheiding. Migranten uit laagontwikkelde landen hebben een meer dan twee keer zo hoge kans om na een scheiding terug te keren naar het land van herkomst.

Schijnhuwelijken

Of een scheiding het vertrek beïnvloedt hangt af van de kenmerken van de migrant, zoals blijkt

uit figuur 4. Voor jonge gezinsmigranten heeft een scheiding een dubbel zo groot effect op het vertrek uit Nederland. Ook als de migrant, op het moment van scheiding, geen eigen inkomen had is het effect van scheiding op de vertrekans groter. Dit geldt vooral voor migranten uit laagontwikkelde landen. Voor deze migranten is het veel moeilijker om in ons land te blijven na een scheiding.

We hebben ook onderzocht of schijnhuwelijken mogelijk een rol spelen. Bij een schijnhuwelijk wordt het huwelijk aangegaan om de migrant een verblijfsvergunning in Nederland te bezorgen. In principe kan een migrant na 3 jaar huwelijk in Nederland een permanente verblijfsvergunning aanvragen. Natuurlijk hangt dit ook nog af van het land waar de migrant vandaan komt. In geval van schijnhuwelijken verwachten we dat de scheidingskans een piek vertoont na een huwelijksduur van 3 jaar en dat het effect van een scheiding op de vertrekans voor huwelijken met een lengte van 3 jaar afneemt. We vinden noch een piek in de scheidingskans noch een verlaging van het effect van een scheiding op de vertrek-snelheid. Dit suggereert dat in de door ons onderzochte periode (1999-2007) schijnhuwelijken nauwelijks voor komen.

Tot slot

Hoewel vaak wordt aangenomen dat gezinsmigratie permanent is, bevestigen onze resultaten dat een aanzienlijk deel van de gezinsmigranten uiteindelijk terugkeert. Van de migranten uit hoogontwikkelde landen keert zelfs meer dan de helft in redelijk korte tijd terug. Een scheiding heeft zelfs een grotere invloed op de terugkeer van gezinsmigranten uit laagontwikkelde landen: als migranten uit deze landen scheiden zijn ze eerder geneigd terug te keren. Wij vermoeden dat naast economische motieven de integratie hierbij een belangrijke rol speelt. Immers, indien migranten een groot netwerk bezitten buiten hun families (door te integreren), hebben zij meer reden om in ons land te blijven na een scheiding. We hebben gezien dat het effect dat scheiding heeft op terugkeer sterk samenhangt met de mate van ontwikkeling van het land van herkomst. Echtscheiding had geen zichtbaar effect op terugkeer voor migranten uit hoogontwikkelde landen. Dit doet vermoeden dat zij waarschijnlijk minder (economisch) afhankelijk zijn van hun partner wanneer het gaat om de beslissing om terug te keren.

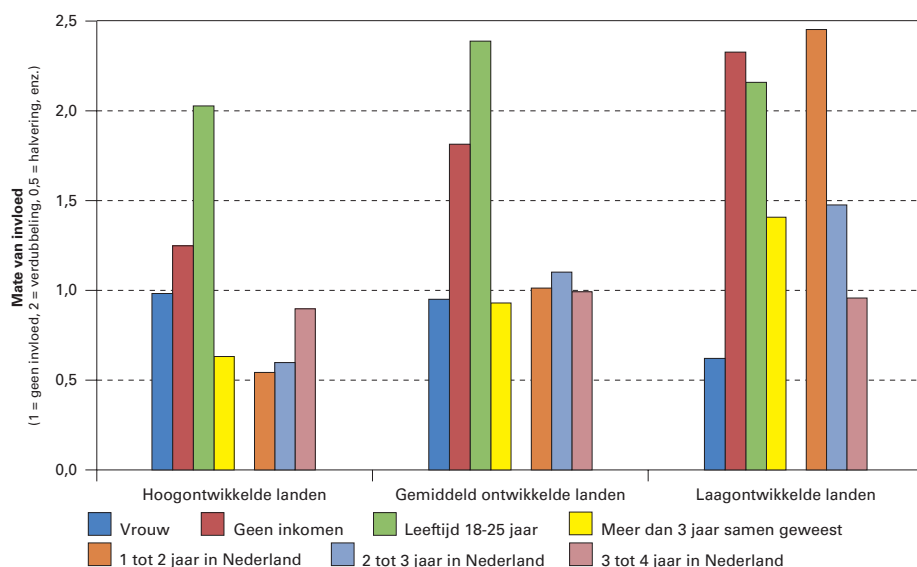
Dit artikel is gebaseerd op de Masterscriptie van Stijn van Doeselaar aan de Universiteit van Tilburg. De auteurs danken het NORFACE research programme on Migration in Europe voor financiële ondersteuning en zijn het CBS, met name Ruben van Gaalen, erkentelijk voor hulp bij de gegevens.

LITERATUUR:

- Bijwaard, G. E. en S. van Doeselaar (2012), *The impact of divorce on the return-migration of family migrants*, IZA Discussion Paper No. 6852, Bonn: Institute for the Study of Labor (IZA).

S. van Doeselaar M.Sc. en **dr. G.E. Bijwaard**, NIDI, e-mail: bijwaard@nidi.nl

Figuur 4. De invloed van specifieke kenmerken van gezinsmigranten op het effect van een echtscheiding op de vertrekans

Gemengde huwelijken in Europa

NICO VAN NIMWEGEN

Gemengde huwelijken worden vaak gezien als een graadmeter voor de integratie van migranten. Ook kunnen zij een aanwijzing zijn voor sociale en culturele veranderingen. Uit een recente studie van Eurostat blijkt dat gemengde huwelijken in Europa steeds meer voorkomen. Een op de 12 gehuwden in Europa deelt tegenwoordig het huwelijksbootje met een buitenlandse partner.

Er zijn verschillende definities in omloop voor gemengde huwelijken. Duidelijk is dat het bij gemengde huwelijken gaat om partners met een verschillende achtergrond. Dat kunnen bij voorbeeld verschillen zijn in etniciteit, naar godsdienst of naar land van herkomst. In de Eurostat-studie gaat het om de echtelijke band (geen ongehuwde samenwoners dus) tussen een partner die in het betreffende land geboren is en een partner die in het buitenland is geboren. Dat komt voor Nederland dus niet helemaal overeen met het bij ons zo populaire onderscheid in autochtoon-allochtoon. Terwijl ook de fijne nuances van onze eerste en tweede generatie migranten niet op gaan voor deze definitie (zie voor een discussie over deze definities ook DEMOS van juli/augustus 2012). Met alle haken en ogen die in feite aan elke definitie kleven is de Eurostat-omschrijving een tamelijk robuuste en zeker geschikt om landen te vergelijken: en dat was de bedoeling van deze studie.

Foto: Brierley/Stock.XCHNG

Noord-Zuid

Alhoewel uit de Eurostat-gegevens naar voren komt dat gemengde huwelijken steeds meer voorkomen in Europa, zijn de verschillen tussen de landen groot, zoals blijkt uit de figuur. Aan het ene uiterste zijn er landen als Zwitserland en Letland waar een op de vijf huwelijken gemengd is, terwijl ook Luxemburg en Estland hoog scoren. Alhoewel Eurostat zich niet uitlaat over de oorzaken, mag worden aangenomen dat in Zwitserland en Luxemburg het grote aantal internationale instellingen een rol van betekenis speelt. Als relatief kleine landen hebben deze staten ook sterke banden met hun veel grotere burens. Dat laatste geldt zeker ook voor de kleine Baltische staten.

Aan het andere uiterste van het spectrum zien we vooral Oost-Europese landen als Roemenie, waar gemengde huwelijken nauwelijks voorkomen, gevolgd door Bulgarije, Polen en Slowakije met zeer lage scores. In deze landen is immigratie een recent dan wel weinig voorkomend verschijnsel en zal het nog wel even duren voordat ook hier het aantal gemengde huwelijken zal toenemen. Zoals uit de figuur kan worden opgemaakt neemt Nederland een middenpositie in, met ruim 9 procent gemengde huwelijken iets boven het Europees gemiddelde.

Globaal gesproken is er voor gemengde huwelijken een Noord-Zuid verdeling in Europa. In het noordwesten van Europa zijn er beduidend meer gemengde huwelijken dan in het zuidoostelijke deel. Huwelijken met een buitenlander komen bij voorbeeld veel meer voor in Scandinavië, Nederland en Frankrijk, dan in landen als Italië, Spanje en Zuidoost-Europese landen. Deze Noord-Zuid verdeling weerspiegelt, zoals gezegd, de rol die immigratie heeft gespeeld in de demografische

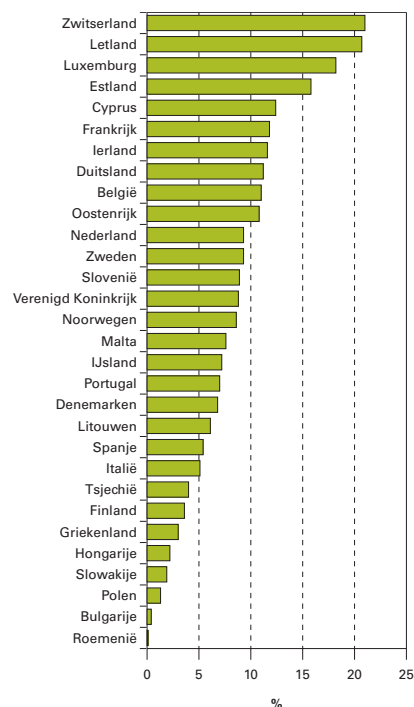
geschiedenis van de betreffende landen. Een langere immigratiegeschiedenis vertaalt zich daarbij in hogere aantallen gemengde huwelijken.

Wat niet uit de figuur blijkt is dat in vrijwel alle landen het aantal gemengde huwelijken in de loop der tijd is gestegen. Nu migratie voor steeds meer landen een factor van betekenis is geworden, gestimuleerd door de Europese eenwording, mag dan ook verwacht worden dat de groei van het aantal gemengde huwelijken zal doorzetten.

En de integratie?

Zijn gemengde huwelijken een goede indicator voor integratie? In ieder geval kan worden aangegeven dat een flink deel van de op de Eurostat manier gemeten gemengde huwelijken wordt gesloten tussen partners met eenzelfde etnische achtergrond. Voor Nederland gaat het dan bij voorbeeld ook om huwelijken tussen een in Nederland geboren en getogen Turkse of Marokkaanse Nederlander, met een partner uit het land van herkomst. Dit 'statistisch gezien' gemengde huwelijk zal misschien niet door iedereen als vanzelfsprekend bewijs van integratie worden beschouwd. Het blijft dan ook een uitdaging om de complexe maatschappelijke werkelijkheid van, in dit geval, integratie, in heldere statistieken te vangen. Dat kan de statistici van Eurostat zeker niet worden verweten, want zij rapporteren zorgvuldig over de mogelijkheden en beperkingen van de hen ter beschikking staande gegevens. Ondanks deze kanttekening laten ook de door Eurostat gemeten gemengde huwelijken een stukje zien van het "leven tussen twee werelden" dat kenmerkend is voor migranten en in een eerdere DEMOS (juni 2012) werd besproken.

Gemiddeld percentage gemengde huwelijken per land in de periode 2008-2010

Bron: Eurostat.

LITERATUUR:

- Giampaolo Lanzieri (2012), Merging populations. A look at marriages with foreign-born persons in European countries. Eurostat, *Statistics in Focus*, 29/2012.

Drs. N. van Nimwegen, NIDI,
e-mail: nimwegen@nidi.nl

Weg van je wortels

De afstand tussen overgrootouders en achterkleinkinderen

Mensen blijven meestal niet wonen op de plek waar ze geboren zijn. In de loop der tijd raken mensen door verhuizingen vaak steeds verder verwijderd van hun geografische wortels. Dat geldt niet alleen voor de afstand tot hun eigen geboorteplaats, maar ook tot de geboorteplaats van hun ouders, grootouders en overgrootouders. Binnen Nederland zijn er echter wel verschillen. Vanuit de ene plaats of regio zijn generaties veel minder over het land uitgezworven dan vanuit de andere.

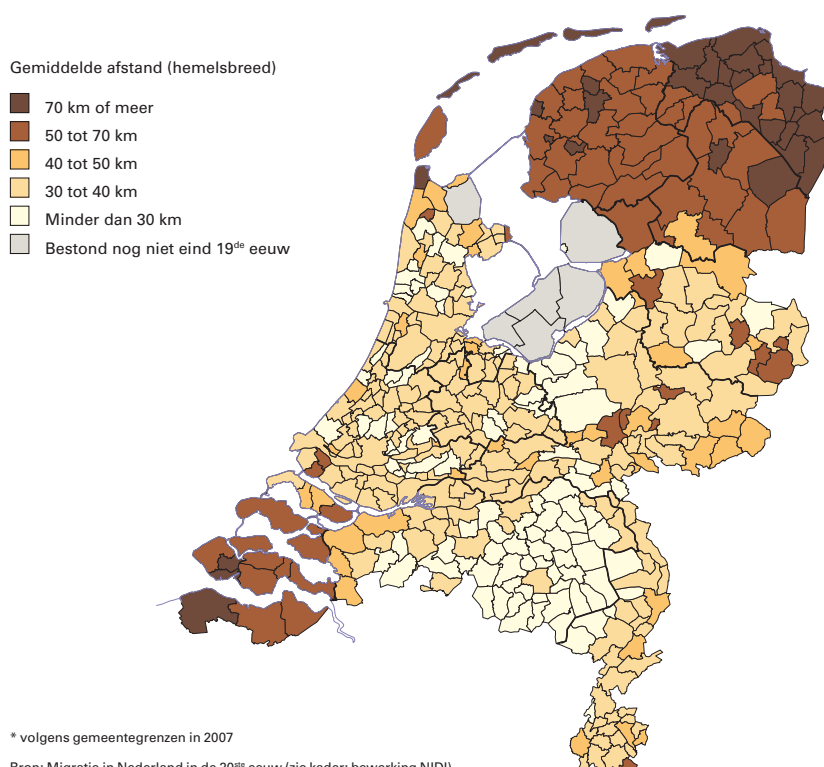
Uitgaande van de geboorteplaats van 1,4 miljoen personen die tussen 1880 en 1900 zijn geboren, blijkt dat anno 2007 meer dan de helft van hun kinderen (57%) in diezelfde plaats woont. Voor een generatie later, hun kleinkinderen, is dat afgenomen tot 38 procent. Van hun achterkleinkinderen woont 24 procent er in 2007 ook nog. De gemiddelde afstand tot de geboorteplaats van de eind 19de eeuw geboren personen neemt per generatie dan ook toe: voor de kinderen is die afstand 18 kilometer, voor de kleinkinderen 29 kilometer en voor de achterkleinkinderen 41 kilometer.

Uit de kaart blijkt dat van de personen geboren in de noordelijke provincies en Zeeland de achterkleinkinderen met een gemiddelde afstand van meer dan 50 kilometer het verst zijn uitgezworven. In grote delen van de provincie Groningen en op de Friese Waddeneilanden – met startkilometers over zee – is dat gemid-

deld zelfs meer dan 70 kilometer. Vooral in het oosten van Noord-Brabant en in de Gelderse Vallei wonen achterkleinkinderen juist relatief dicht bij de geografische wortels van hun overgrootouders. Dat geldt ook voor de van oudsher sterk lokaal georiënteerde gemeenschappen als Katwijk, Staphorst, Bunschoten-Spakenburg, Volendam en Urk. Vanuit Bunschoten zijn de achterkleinkinderen het minst verspreid met een gemiddelde afstand van 14 kilometer, en woont 44 procent nog steeds in de gemeente zelf. Op Schiermonnikoog, qua afstand het andere uiterste met een gemiddeld afstand van 118 kilometer, geldt dat voor slechts 4 procent. Hoewel er grote regionale verschillen zijn, waren de verhuisafstanden over generaties in de 20ste eeuw toch minder groot dan we misschien denken.

Peter Ekamper, NIDI, en **Gerrit Bloothoof**, Universiteit Utrecht

De afstand tussen de woongemeenten van achterkleinkinderen (in 2007) en de geboortegemeente van hun overgrootouders (geboren tussen 1880 en 1900) per geboortegemeente* van de overgrootouders

* volgens gemeentegrenzen in 2007

Bron: Migratie in Nederland in de 20ste eeuw (zie kader; bewerking NIDI).

DEMOS verschijnt 10 x per jaar en wil de kennis en meningsvorming over bevolkingsvraagstukken bevorderen.

Gehele of gedeeltelijke overname van artikelen met bronvermelding wordt op prijs gesteld. Graag ontvangt de redactie een bewijsexemplaar.

Het NIDI is een instituut van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Het NIDI houdt zich bezig met onderzoek naar bevolkingsvraagstukken.

colofon

DEMOS	is een uitgave van het Nederlands Interdisciplinair Demografisch Instituut (NIDI).
Redactie	Nico van Nimwegen, hoofdredacteur Harry van Dalen, redacteur Peter Ekamper, (web)redacteur
Adres	NIDI/DEMOS Postbus 11650 2502 AR 's-Gravenhage
Telefoon	(070) 356 52 00
E-mail	demos@nidi.nl
Internet	demos.nidi.nl / www.nidi.nl
Abonnementen	gratis
Basisontwerp	Harmine Louwé
Druk	www.nadordruk.nl

MIGRATIE IN NEDERLAND IN DE 20STE EEUW INTERACTIEF IN KAART

Waar zijn de voorouders van de huidige inwoners van een plaats geboren, en waar wonen tegenwoordig de nakomelingen van hen die daar een eeuw geleden zijn geboren? Op deze vragen geeft een nieuwe website van het Meertens Instituut KNAW het antwoord voor maar liefst vier generaties: www.meertens.nl/migmap. Interactieve kaarten geven voor elke gemeente in Nederland niet alleen aan waar de huidige inwoners die in 2007 tussen 30 en 50 jaar oud waren, zijn geboren, maar tonen dat ook voor hun ouders, grootouders en overgrootouders. Daarnaast is de verspreiding van kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen van eind 19de eeuw geboren personen in kaart gebracht. Dit project is een samenwerking van het Meertens Instituut en de Universiteit Utrecht, met advies vanuit het NIDI. Het project is tot stand gekomen met steun van CLARIN-NL.